

گیشین سریدی

1 آرامی زبان: آرامی، یک سامی زبانے کہ سوریہے مردم و ہما یہودی کہ چہ باہلا اورشلیما پر تترتگاتنت، آیانی بازینیے زبان بوتگ۔ ایسایا ہم آرامی زبانا ہبر کرتگ۔

آسمانی بادشاہی: بچار: ہدائے بادشاہی|ہدائے بادشاہی (آسمانی بادشاہی)۔

آسمانی پت: بچار: پت۔

آہدمانین زند: بچار: نمیرانین زند|نمیرانین زند (آہدمانین زند)۔

ایرانی زبان: ایرانی، سامی زبانے کہ بنی اسرائیلیانی ماتی زبان انت۔
 |نجیلے|نجیل چار کتابان، برے برے «|برانیے» لبر پہ آرامی زبانا کارمرز بوتگ کہ آ ہم گون ایرانی ہمگرنچین زبانے (بچار: آرامی زبان)۔

إرمیا نبی: إرمیا اسرائیلیانی پئیگمبرے بوتگ۔ آییے پئیگمبریے زمانگ 627 تان 586 پیشمیلاد انت۔ آییے بازین پیشگوییانی تھا بادشاہ سُلتیمانے بستگین مزنین پرستشگاہے تباہی و باہلے مُلکا اسرائیلیانی درانڈیہیے ہبر ہم هست|نت۔ آییے زمانگے بیئُہداین بادشاہان آییے کلئو دؤست نوتگانُت و پہ اے سئوبا آییَا مزنین سَکُی و سؤریے دیستگ۔

إشعیا نبی: إشعیا اسرائیلیانی پئیگمبرے بوتگ۔ آییے پئیگمبریے زمانگ 740 تان 686 پیشمیلاد انت۔ چہ آییے بازین پیشگوییان یَکے اِینمیے شہزادگ، بزان ایسا مَسیہے آيگے بارئوا بوتگ۔ آییَا ایسائے سلیب کشگ و ایرانی بادشاہ کورُشے آيگے پیشگوُبی ہم کرتگ۔

إلیاس نبی: إلیاس اسرائیلیانی پئیگمبرے بوتگ۔ آییے زمانگ نہمی کرن پیشمیلاد انت۔ آییے وهدا، اسراییلے بادشاہ سَکین بیئُہدایے ات۔ إلیاسا بادشاہارا ڈاہ دات کہ اگن آ تقویہ مکنت، اسرائیلا هئور نبیت و تان سے و نیم سالا مُلکا هئور نبوت۔ إلیاس زندگا آسمانا برگ بوت۔ دگہ پئیگمبرے، مَلاکِیا، کنول داتگات کہ إلیاس نبی چہ مَسیہے آيگا پیش واترُ کنت۔ اے کنول پاکشؤدؤکین بھیاپا پورہ کرت کہ آییے کلئو ہم پہ اسرائیلے مردمان ہمیش ات کہ تئویہ بکننت۔

إنجیل: إنجیلے مانا وشّین مستاگ و حال انت۔ إنجیل، «نؤکین اهدنامگے» 27ین کتابانی تھا چار کتاب انت۔ اے چارین کتابان، ایسا مَسیہے|مسیہ زند، مۆجزہ و آچکآیی، سر و سؤج و پرمان و مرک و جاہ جنگ نبیسیگ بوتگانُت۔

انسانے چُک: انسانے چُک یک نامے کہ ایسایا پہ وت زرتگ۔ دانیال نبیا اے پرنام پہ یک هستینا کار بستگ کہ آ چہ آسمانا کثیت۔ ایسا مَسیها اے پرنام پہ وت زرتگ تان مردم بزانت کہ آ چہ آسمانا آتکگ و ہما وادہ داتگین مَسیہ انت۔

اورشَلیم: اورشَلیم پہ یہودیان پاکین شہرے، چیا کہ ہدائے پاکین لوگ، بزان مزنین پرستشگاہ، ہمے شہرا ات۔ یہودی اے جاگھا ہر سال یکجاہ بوتگانُت و ہُدایش پرستش کرتگ۔ وتی گُربانِگش ہم، همؤدا برتگانُت۔

ایسا: ایسا، ایرانی زبانا|برانی زبان «یہُشوا» گؤشگ بیت، بزان «ہُداوند|ہُداوند رَکِنیت»۔

باہلے درانڈیہی: وهدے 586 پیشمیلادا، باہلے بادشاہ نیوکڈنَسرا (بُھتَسَرا) اورشَلیم گپت، اؤدے گیشترین جهمندی باہلا کلّینت و درانڈیہ کرتنت۔ یہودیان پدا پارس بادشاہ کورُشے زمانگا، 538 پیشمیلادا، پر تَرگ ہندات کرت۔

باورمند: باورمند ہما مردم انت کہ ہدائے ہبران|ہدائے ہبر پہ دل و سیتک منّت و ایسا مَسیها|مسیہ وتی رَکِنیؤک زاننت۔

برات: ایسائے باورمند اے «براتے» لیزا پہ ہما مردمان کارَ بندنت کہ آ ہم ایسا مَسیہے|مسیہ سرا باورمند انت۔

پلڑبول: پلڑبول، بزان «رُزین جاگھانی مستر»۔ پلڑبول، چنانی|چن سرؤک زانگ بوتگ۔

بنی اسرائیل: بنی اسرائیل، ابراہیم و آییے ناسگ آکویے چُک و اوپادگ انت، ہما آکوب کہ ہُدایا آییے نام اسرائیل کرتگانُت۔ بنی اسرائیل موسائے سرؤکیا چہ مِسرئے گَلامیا تتکننت و یوشہے سرؤکیا کنٹانٹے مُلکش گپت۔ آیانی دوازده کیبلہ اتنت

و داوود و سُلَیْمَانِ آیانی نامدارین بادشاہ انتت. لہتین بنی اسرائیلی آشورے مُلکا دراندِیہ کنگ بوت و رندا اے دگہ بنی اسرائیلی گلئینگ و باہلا راہ دئیگ بوتنت. ہما کہ چہ باہلے دراندِیہیا پر تَرنتت، یھودی گوشگ بوتنت.

بے ھمیرین نائے ایید: بے ھمیرین نائے ایید، ہپت رُوج آنت کہ سَرگوزے اییدا رَند گرگ بیت. یھودی اے اییدا ہمیشکا کنت کہ ھدایا بنی اسرائیلی کتوم چہ پرٹونے دستا آزات کرت و چہ مسرا در کرت. بے ھمیرین نان، بنی اسرائیلیان ھمے ھبرے یاتا پَرَنیت، ھما شپا کہ آچہ مسرا تتکت، آیان پہ آرتے کُپینگ و ھمیر کنگا موہ نَرَسیت و اِشتاپی چہ بے ھمیرین آرتا نانش پتک و وارث.

پاکشودی: اے لبز، یونانی زیانا «بَپتیسْمہ» گوشگ بیت و اِشیے مانا «آپا بُک دئیگ» یا «گُون آپا شوڈگ» انت. پاکشودی یک مردمیتے نوکین روھانی زندئے نشانی انت و ھرکسا چہ وتی گناھانی پشومانیا اے نوکین زند رسیت. پاکشودی، پہ باورمندیتے سرا پاکین روھے اِیر کپگا ھم کارمرز بیت.

پاکوژد: پہ ھدائے ناما گیشینتگین بھر بز ان ھتیرات.

پاکین روہ (ھدائے پاکین روہ، روہ اُلگڈس): یونانی زیانا، اے لبزے مانا «پاکین گوات» یا «پاکین روہ» انت. انجیلے انجیل تھا، ما گندین کہ پاکین روہ، ھدائے ھما زوراکین وس و واک انت کہ پہ ھدائے ھکم و ززایا کار کنگا انت. باورمندانی دل و جانا پُتریت، آیانی رھسُون و پُشت و پناہ بیت و چہ شادمانیا سرریچ کنت.

پت: پت ھما لبز انت کہ ایسا مسیہا امسیہ پہ ھدایا کار بستگ، بلہ جسمی ڈتول و دروشما نہ. ھدا سچھینانی جوژینوک انت. ہمیشکا سچھینانی پت زانگ بیت، بلہ چک چہ آییہ دور بوتگ انت. ایسایا گون وتی مرکا دیم پہ پتا رٹوگے راہ پیچ کرتگ. ھرکس کہ ایسائے سرا باور بکت، آسمانی پتے کزا شت کنت. ایسایا گون وتی آسمانی پتا نَسندوژکین نَرَبکیے ھست، انچش کہ وت گوشیت (یوہنا 30:10): «من و من پت یک این».

پرستش: پاکین کتابے تھا، پرستشے مانا یکتاین ھدائے اِبادت انت، آییے سنا و سنا کنگ و آییے مزنیے منگ.

پریسی: پریسی، یھودیانی دینی و سیاسی مردمانی یک بھرے اتنت کہ شریتے پابند اتنت. بازین پریسیتے سرا مسیہے امسیہ اِبراز اِش ات کہ آیان شریتے بیہی شرین زھبند، انچش کہ مہر و اِنساپ، یلہ داگاتنت، ھرڈ و کسانین رھبندانی سرا مہر اِزشتاتگ اتنت و آ دگہ مردمیش اِیر جتنت.

پریشتگ: پریشتگ ھما روھانیین رِئال و کابید ات کہ ھدائے کُلثوان برنت و کارنت. ھدائے ھزمتکار ات و پہ مردمان ھزمت کنت.

پسہ: یھودیانی سَرگوزے اییدا سَرگوزے ایید (پسہ).

پلیت و بیران کنزکین بزناک: اے ھبر، کہ پتسرا کوھنن اھدنامگا کوھنن اھدنامگ، دانیال نبیے کتابا آتکگ، دو مزنین سرگوستے نیمگا اِشارہ کنت. اتولی اِش انت، کہ سال 168 پتشمیلادا، سوریتھے بادشاہا مزنین پرستشگاہے امزنین پرستشگاہ تھا بُت اِیر کرت. دومی سرگوست، انجیلے انجیل چارین کتابانی نیسیگے وھدا آنکٹ نوتگ ات، بز ان سال 70 میلادیا مزنین پرستشگاہے پُشت و پرُوش. بازین زانتکارے ھتیا، چہ ایسا مسیہے امسیہ آیکا پتسر، سیاسی سرۆکے کتیت، دنیاے اِدنیہا سرا ھا کمی کنت و اوژشلیما مزنین پرستشگاہا پدا اُڈ کنت، بلہ رندا پرستشگاہا، سوریتھے بادشاہے پتسما، پلیت کنت.

پنتیکاستے ایید: پنتیکاستے ایید، یھودیانی روْن و مؤشے ایید انت، کہ سَرگوزے اییدا 50 رُوجا رند گرگ بیت. «پنتیکاست» چہ یونانی زبانے لبز «پنجاھا» زورگ بوتگ.

پیلاتوس: ایسائے سلیب کشگے وھدا، اسرائیل رومے دستے چیزا بوتگ و پیلاتوس اسرائیلے سرا رومے والی بوتگ. آییہ یھودیہا 26 تان 36 میلادیا ھا کمی کرتگ.

تغورات (موسائے کتاب): تغورات پنج کتاب انت، بز ان پیدایش، دَرگوز، لاویان، مردم شماری، شریتے دومی زھبند.

هُدائے بادشاہی (**آسمانی بادشاہی**): مَتَّا گوْشیت «آسمانی بادشاہی» و انجیلئے|انجیل اے دگہ سئے کتابانی نبیسۆک گوْشنت «هُدائے بادشاہی». مانا|اش یکْ اِنت و گپْ ھِمِش کہ ہُدائے جند بادشاةٔ بیت و دنیائے|دنیا سرا ھاکمِ کنت. وتی مستاگئے شینگ کنگئے بنداتی زمانگا، ایسأ مسیہ ہُدائے بادشاھیئے آيگئے جارا جنت، بلہ اے کار ھما وھدا پہ سَرِ رسیت کہ ایسأ مَسیہ پدا بییئت. ہُدائے بادشاہی دنیایی بادشاھیئے پئیمَا نہ|نت، اے بادشاہی پہ زۆرانسریٔ نرسیت. **هُدائے چُک**: انجیلئے|انجیل تھا، ایسأ «هُدائے چُک» یا «هُدائے بچْ» گوْشگ بیت. آییَا زمینی پت نبیست، چہ آسمانا آتَکگ. ہُدایَا وتی بادشاہی ھمایيئے دستا داتگ، چیا کہ ایسأئے ھُمک واھگ، ہُدایی اِنت. ایسأ ھما کارانْ کنت کہ ہُدائے واھگ اَنت.

هُدائے گورانڈ: «هُدائے گورانڈا»، ہُدائے ھما گھترينْ کُربانیک، بزآن ایسأ مَسیہ اِنت کہ پہ سَجھینانی گناھانی شوْدگا کُربانیک بوتگ.

هُدائے ناززایی: ہُدائے ناززایی، مردمانی بدینْ کارانی سرا، ہُدائے زَھر و گُرب اِنت.

هُدائے ھبر: ہُدائے ھبر، ہُدائے وَشَین پئینگام و کُلتو اَنت کہ 66 کتابا مان اَنت. اے 66 کتاب دو بَھر اَنت: «کۆھنین اُھدنامگ» و «نۆکین اُھدنامگ».

هُداوند: «یَھوے» ھما نام اِنت کہ ہُدایَا، کۆھنین اُھدنامگئے|کۆھنین اُھدنامگ تھا گۆن موسایا پر بستگ. نۆکین اُھدنامگئے تھا، «هُداوند» پہ یَھوْنَا کارمرز کنگ بوتگ. اے نام، پہ ایسأ مَسیہا|مسیہ ھم کارمرز کنگ بیت کہ گۆن وتی آسمانی پتا یکْ اِنت.

ھوشیانا: آرامی زبانا|آرامی زبان، ھوشیانائے مانا اِش اِنت: «مارا نون بَرکَین».

ھیرودی: ھیرودی، ھما مردم اتنت کہ ھاکمین ھیرودیسئے مَنۆک و کُمک کار بوتگا اَنت.

ھیرودیس: نۆکین اُھدنامگئے تھا، ھیرودیس پنچ ھاکمئے نام اِنت کہ رومیانی چیردستیا یھودیانی سرا ھاکمی اِش کرتگ.

ھیرودیس اِثولی، «**مزین ھیرودیس**»: گوْشنت کہ ایسأ مَسیھئے|مسیہ پندا بئینگئے وھدا، مزنین ھیرودیس بنی اِسراییلئے ھاکم اَنت و بیئت لُپَمَا چہ دو سالا کسترین مردینْ چُکْانی کُشگئے ھُکمی داتگ اَنت تانکہ نُنکین ایسأ کُشگ بییت (مَتَّا 2:16). اورُشَلیمَا، مزنین پرستشگاہی|مزنین پرستشگاہ ھم نۆک و مستر کرت.

ھیرودیس پنجمی، «**ھیرودیس اُگریاس (دومی)**»: ھیرودیس اُگریاس دومی ھمے چارمیئے چُکْ بوتگ. پوُلُس آییئے دیمَا پیش کنگ بوت (کابدانی کار 13:25—32:26).

ھیرودیس چارمی، «**ھیرودیس اُگریاس (اِثولی)**»: ھیرودیس اُگریاس اِثولی اَنت کہ آییئے مرکئے کِسَہ کابِدانی کارئے کتابا (کابدانی کار 12:20–23) آتَکگ.

ھیرودیس دومی، «**ھیرودیس اُرکلاووس**»: (مَتَّا 2:22)، مزنین ھیرودیسئے چُکْ اَنت کہ چہ آییَا زَندا یَھودائے ھاکم بوت.

ھیرودیس سشمی، «**ھیرودیس اَنتِیپاس**»: اَنت کہ پاکشوْدۆکین یَھیایی کُشت (مَتَّا 1:14–12) و ایسأ ھم آییئے دیمَا پیش کنگ بوت (لوقا 7:23–12).

یونس نبی: یونس اِسراییلیانی پئینگمرے بوتگ. آییئے زمانگ ہشتمی کرن پیشمیلاد اِنت. آ، ہُدایَا پرمات کہ برئوت و نَعینوائے شھرئے مردمان ڈاہ بدنت کہ اگن آ تَعوبہ مکننت، آیانی شھر تباہ کنگ بیت، بلہ یونس اِثولا ہُدائے ھبر نزرت. اِشیئے سزایَا، آ دریایَا دَثور دثِیگ بوت و ماھیگنیا اِبر بُرت. رندا، آ چہ ماھیگئے لاپَا در کنگ بوت و نَعینوایا شت. وھدے اژدئے مردمانا ہُدائے کلثوی دات، آیان تَعوبہ کرت و رکینگ بوتنت.

یھودیانی سرۆکانی دیوان: اے دیوان، یھودیانی ھما اِھتیاردارینْ دیوان اَنت کہ رومیانی ھُکمئے چیردستیا بوتگ. اِشیئے ھپناد ریش کماشَین باسک و میمر اتنت و مسترین دینی پئیشوا اِشیئے سرۆک اَنت.

یھودیہ: یھودیہ، اِسراییلئے جنوبی نینمگئے دَمگ اِنت، کہ دینئے اَسلیگین بُنجاہ، اورُشلیم، اژدا اِنت.

تئیاریئے رۆچ: پنچشمیھئے رۆچئے رۆزند تان جُمَھئے رۆچئے رۆزند کہ یَھودیان پہ شَبَئے رۆچا تئیاریٔ کنت «تئیاریئے رۆچ» زانگ بیت.

جَلیل: جَلیل، اِسراییلئے شمالی نینمگا یکْ گورمبئے نام اِنت کہ اشیا سئوبا، مُلکئے شمالی دَمگا جَلیلْ گوْشنت. اے گورمئے دومی نام گنیسارْت اِنت.

جَن: جَن، روھے کہ چَمَراھا گیندگ نبیئت، مردمانی جسم و جانا پُتریت و برے برے آیان بے سار و چہ وت بے وت کنت.

داوود: داوود، چہ میلادا ہزار سال پیسر، اِسراییلیانی مزنین بادشاہ و شائرے بوتگ. زَبورئے کتابا، آییئے بازین شعیرے مان اِنت. آییَا وتی لھتین شعیرئے تھا ایسأ مَسیھئے|مسیہ بارئوا ھم پیشگویی کرتگ.

داوودئے چُک (**داوود بادشاھئے چُک**): داوودئے|داوود چُکْ، بزآن داوود بادشاھئے پُشتپد. «داوودئے چُکْ» ھما لبز اِنت کہ یَھودیان پہ ھما وادہ داتگین مَسیہا کارَ بست کہ آيگی اَنت (بچار: مسیہ).

درکثوم: درکثوم ھما اَنت کہ یَھودی نہ اَنت.

دنیا: دنیا پہ سئے مانایَا آرگ و زانگ بوتگ:

- سَجھین ھستی، چُش کہ زمین و آسمان، کوہ و جنگل، دشت و دریا، بَر و گیابان؛
- سَجھین مردم و مھلوک؛
- ھما مردم کہ ایسأ مَسیھئے|مسیہ سرا باورمند نہ اَنت.

دینی پئیشوا: یھودیانی سَجھین دینی سرۆک و پئیشوا، آکوبئے چُکْ لاوی و موسائے برات ھارونئے نَسل و پدربچ بوتگا اَنت. پئیشوایانی کار، کُربانیک، پرستش و پاک و ناپاکیئے رھشۆنی دثِیگ بوتگ.

رومی باشندہ: رومئے ھاکمیئے سَجھین نندۆکین مردم رومی باشندہ نبوتگا اَنت. رومی باشندہ|ھانا بازین آسودگیے بوتگ، چُش کہ آ جَنگ یا سَلیب کُشگ نبوتگا اَنت و چہ رومی کیسیرا|کئیسر دادرسیئے دَزندی کنگئے ھکُش بوتگ. ھما مردم کہ چہ پیدایشا رومی باشندہ نبوتگا اَنت، باشندھی اِش پہ بھا گپت کرتگ.

رۆگن پر مُشگ: ھما چیز کہ پہ یک ھاسین کارِیا گچین کنگ و یک کِرْ کنگ بوتگ، زَیتونئے رۆگنیش پر مُشتگ. کۆھنین اُھدنامگئے|کۆھنین اُھدنامگ تھا، مردم ھم رۆگن پر مُشگ بوتگا اَنت و چیز ھم. ایسأئے اَسلیگین پرنام «مَسیھئے» بنیادی مانا ھم «رۆگن پر مُشتگین» اِنت (بچار: مسیہ).

رھمت: پرنِشتگ، ہُدائے مِھرانی ھما سئوگات و ئیکی اِنت کہ سَجھین مردمان دثِیگ بیت، پِلْ تَرے کَمّ اے مِھرانی لاھک نہ اِنت.

سامزہ: سامزہ، چہ اِسراییلئے دَمگان بَکے کہ مُلکئے نیام و دلگاھا اِنت و سامری اژدئے نندۆک اتنت (بچار: سامری).

سامری: سامری یک کثومے کہ چہ اورُشلیمَا دَیم پہ شمالا، سامزَھئے دمگئے جھمنند اَنت. آشوریان چہ میلادا ھپت کرنا پیسر، سامزہ گپت و اژدئے مردم دراندثِیہ کرتنت. سامری ھما مردمانی چُکْ و اژبادگ اتنت کہ آشوریان رندا اژدا جھمنند کرتنت. ھرچُنْت کہ سامری ہُدائے پرستشئے داوا و اِذیایا کنگا اتنت (یوھنَّا 4:20)، بلہ یَھودیان سامِری ناپاک زانتنت، گۆن آیان بدل و باندائش نکرت و چہ آیانی دمگا ھم نکۆستنت (مَتَّا 10:5).

سَدوکی: سَدوکی، چہ یَھودیانی دینی سرۆکان یک رُمبے اَنت کہ تنہا تَوراتئے پنچ کتابِش مَنت. سَدوکیان جَن و پرنِشتگ، بھشت و دۆزہ و مردگانی پدا زندگ بئینگ نمئنت.

سَراب: مزنین پرستشگاہئے|مزنین پرستشگاہ تھا، یَھودی زَرَا اَبید دگہ زَرانی کارمرز کنگ بند بوتگ کہ آیان مُت و مردمی اَکس پر بوتگ. پرستشگاہئے دثِیگ و پہ ھئیرات و کُربانیکا چیزئے بھا زورگا اَلَم بوتگ کہ مردم وتی ززان بدل بکننت و پرستشگاہئے ھاسین زَرَا بدئینت. باز وھدا، سَرِاپان ھمے زَر بدل کنگ پہ وتی نپ و سوتَا کار بستگ.

سَرگوزئے ایید (پسہ): اے ایید، چہ پرئونے کُلامِبا اسرائیلیانی آزاتی و آجویئے باتا گرگ بیت و ہما یادگارینِ نشانی انت کہ ہُداِیا، موسائے زمانگا مَرکنے پریشتنگ رثوان دانگ کہ ہر لؤگتے اٹولی مردین چُکا بکُشیت، بلہ ہر لؤگے کہ آیئے دروازگا کُربانیگین ہون لگنگ، چہ آ لؤگا سر بکوزیت۔

سَلیب: رومئے بادشاہیئے وهدا، سَلیب پہ مسترین زِدکارانی سِزا دئیگا کارمرز کنگ بوتگ۔ اے پٹیمین زدکارش چاردارانی سرا درتکگ و دست و پاہ میہگُتُ کرتگا انت تان کم کُما بمرنت۔

سُلَیمان: سُلَیمان، داوود بادشاہئے نامدارین چُک اِنت۔ مزین پرستشگاہئےامزین پرستشگاہ جؤزینوک، سُلَیمان اَت۔

سُنّت کنگ: سُنّت یا بُرُک، ہما ہُکم انت کہ ہُداِیا اِبراہیمئے زمانگا دانگات تان ہُدا و اِبراہیمئے اُهدئے یک نشان و پِچارے بیبت۔ یِہودی، وتی دینی رسم و رثواجانی رندگیریا، ہشتمی رِوچا وتی ہر مردین چُکا سُنّت کننت۔

سُنک و مالیاتگیر: ایسائے وهدا، اسرائیل رومئے بادشاہئے دستے چیزا بوتگ۔ رومی ہاکمان چہ اسرائیلیان سُنک و مالیات گپتگ۔ آیان سُنک گرگتے کار ہما اسرائیلیانی دستا دانگ کہ آ رومیانی کُمکار بوتگانُت۔ بازنینا، چہ سُنگتے گیشینتگین زران، گیشتر گپتگ و پمیشکا، مردمان چہ آیان نپرت کرتگ۔

سؤچگی ٹھہہ: سؤچگی ٹھہہ، یِہودیانی دینی دؤد و ربیدگا، ہما کُربانیک اِنت کہ سرجمین دَلوتا آسے سرا سؤچنت۔

شَبْتئے رِوچ: تئوراتئے تھا، ہُداِیا بنی اسرائیلی ہُکم کرتگانُت کہ ہپتگتے شش رِوچا کار بکننت و ہپتمی رِوچا ہُداِیا پرستش بکننت۔ آیان، ہمے ہپتمی رِوچئے نام شَبت کرتگانُت۔ شَبْتئے رِوچ، جُمہئے رِوچئے رِویندا بگر تان شمیہئے رِوچئے رِویند اِنت۔

شَرِیت: شَرِیت، ہُدائے راہ و رھبندانی ہما ہُکم و پرمان اُنت کہ موسائے سرا رثوان دئیگ بوتگانُت و تئوراتا اُتکگانُت۔

شَرِیتے زانؤگر: شَرِیتے زانؤگر، یِہودیانی ہما دینی زاننکارین مردم اتنت کہ دینے راہ و زھبندش زاننگانُت۔ چہ آیان بازنینا، پَریسیانی دُئولا، شَرِیتے بیہی شَرین زھبند، انچُش کہ مِہر و انساپ، یلہ دانگانُتنت و ہُرد و کسانین رھبندانی سرا کارش کرت (بچار: پَریسی)۔

کاپارانی ایید: یِہودی، موسائے سرؤکیا چہ مسِرا در کپِگ و تان چَل سالا بَر و گیابانان گِدان و کاپارانی تھا نندگتے یاتمانا، ہُمک ایزھتے مؤسما، ہپت رِوچا ایید کننت۔ ہمے اییدا «کاپارانی ایید» گوشنت۔

کاسید: کاسید بزّان «دبم دانگین»۔ اے لبز پہ ہما دوازدهین مریدان کارمرز بیت کہ ایسا مسیہا|مسیہ پہ وتی ہاسین ہمراہیا گچین کرتنت۔ اِشانی تھا، مَتا و یوہُنا ہم ہئوار اتنت کہ آیان رندا پاکین اِنجیل چہ مَتا و چہ یوہُنائے کَلما نشتنت۔ کاسیدئے لبز پہ پولُس و بنداتی کِلیسائے اِکلیسا اے دگہ سرؤکان ہم کارمرز کنگ بوتگ۔

کلیسا: نوکین اُهدنامگتے تھا، اے لبز پہ اِبادتئے جاگہا کارمرز نوتگ۔ ہر جاہ کہ اُتکگ، اِشیے مانا ایسا مسیہئے|مسیہ باورمندانی مِچُی و شریکدارین زند بوتگ۔

کنیسہ: ہر شہرِیا کہ یِہودی نندؤک انت، یک پرستشگاہے ہست کہ ایسا مسیہئے|مسیہ وهدا اُزدا مردین چُکِش ہم وانینتنگ اُنت۔ اے پرستشگاہئے نام «کنیسہ» اِنت۔

کوزھین اُهدنامگ: کوزھین اُهدنامگ 39 کتاب اُنت کہ 1500 تان 400 پیشمیلادا اِبرانی زبان|اِبرانی زبان نیسیگ بوتگانُت۔

اِشانی تھا نبشتہ اِنت کہ ہُداِیا چون اِبراہیم و آیئے نسل و ازبادگ، بنی اسرائیل، پہ وت گچین کرتگانُت کہ دنیاِیا برکُنینت۔ کوزھین اُهدنامگتے تھا، بنی اسرائیلے راجِدپتر، پہ ہُداِیا آیانی نازینک و ستا (زبور) و ہُدائے نبیانی کُلتو و نبشتانک اُتکگانُت۔ چہ اے نبیان بازنینا، ایسا مسیہئے|مسیہ آیگتے پیشگوئی کرتگ۔

کھیسر: کھیسر چوناہا جولوس سیزارئے نام اِنت کہ 100 تان 44 پیشمیلادا زندگ اُت و رومئے مزین ہاکمے اَت۔ رندا، اے نام پہ رومئے بادشاہان زورگ بوتگ۔

لاوی: لاوی آکویے سئیمی چُک و بنی اسرائیلیانی یک کبیلہئے بُبیرُک اَت۔ اے کبیلہ، ہُداِیا پہ پرستشگاہئے ہزمتکاریا گچین کرتگانُت۔

مُر: مُر گران کیمتین وشبۆین ٹیلے کہ پہ درمانا ہم کارمرز کنگ بوتگ و پہ مردگانی کبر کنگئے تئباریا ہم۔

مزین پرستشگاہ: مزین پرستشگاہ بنی اسرائیلیانی ہما مسترین پرستشگاہ اُت کہ سُلَیمان بادشاہئے زمانگا بندگ بوتگ۔ یِہودیان، وتی کُربانیک ہمے جاگہا کرتگانُت۔ سال 586 پیشمیلادا، بابلے بادشاہ نبوکڈنُسرا (بُھتیسُرا) پرؤشتگ۔

رندا، چہ 536 بگر تان 516 پیشمیلادا گون اِیرانی بادشاہانی کُمکا پدا جؤز کنگ بوت۔ سال 70 میلادِیا، رومیان پرؤشت و ہراب کرت۔

مزین پرستشگاہے پردہ: اورشَلِیما، مزین پرستشگاہا، سبز، جَمورنگ و سُھرین پڑما گوپتگین مزین پردھے لُنج بوتگ و گون اے پردھا، پرستشگاہئے پاکترین جاگہ چہ اے دگہ بھران جتا کنگ بوتگ (درگوز 26:31–35)۔ وهدے ایسا مسیہ سلیہئے سرا ساہ دنت، ہمے پردہ دریت (مَتا 27:51؛ لوکا 23:45)۔ اے ہمے گپتے نشانی اِنت کہ نون ایسا مسیہا پہ سچھینانی گناہانی شؤدگا وتا کُربان کرتگ و دبم پہ ہُداِیا رثوگتے راہ پِچ اِنت۔

مزین پرستشگاہے سُشت و شؤد و وِپکے ایید: سال 165 پیشمیلادا، یِہودیان وتی مزین پرستشگاہ چہ سورپہئے دستا پِچ گپتگ، آیانی بُت چہ اُزدا در کرتگ و پرستشگاہ سُشت و شؤد کرتگ و رندا پہ ہُداِیا وِپک کرتگ۔ پہ ہمے یاتمانا، مزین پرستشگاہئے سُشت و شؤد و وِپکے اییدا گرت۔

مستاگ: مستاگتے لبز پہ رومئے نوکین بادشاہانی آیکا کارمرز کنگ بوتگ۔ ایسا مسیہا|مسیہ ہم پہ وتی کُلتو و پٹیگامئے جار جنگا کاربند کرتگ و گوشتگ کہ ہُدائے بادشاہیئے وهد نون اُتکگ و رِبتگ۔

مسترین دینی پیشوا: مسترین دینی پیشوا ہما دینی سرؤک اتنت کہ دینی راہ و رھبندانی مسترین اُکدھدار اتنت و ہر وهدا یک مسترین دینی پیشوایے گچین کنگ بوتگ۔

مسیہ: مسیہا یونانی زبانا «خُرشش» و اِبرانی زبانا|اِبرانی زبان «مِشیاہ» گوشنت، کہ مانایی «پہ بادشاہیا رِوگن پر مُشتگین» اِنت۔ ہُداِیا چہ نبیانی زبانا مستاگ دانگانُت کہ یک رِوچے بادشاھے کثیت و یِہودیان رِکُنینت۔ پہ اے سئویا کہ یِہودی یک دنیاِیی|دنیا بادشاہیئے ودارا اتنت، آیان بازنینا نمَنت کہ ایسا ہما مسیہ اِنت۔ بلہ ایسائے باورمند، ایسائے مسیہ بٹیگا مَنّت۔

مسیہی: ایسا مسیہئے|مسیہ باورمندان مسیہی گوشنت۔ اے نام اٹولی رندا اُنتاکیہئے شہرا پہ باورمندان کارمرز بوتگ۔ **مَکُدونیہ**: مَکُدونیہ آ وهدان یونانئے شمالی تیمگا اُت و رومئے اُستانے اُت۔ بُنجاہی تسالونیکی اُت۔ مَکُدونیہ نون جتاین مُلکے۔

مَن: مَن ہما آسمانی نگن اِنت کہ موسائے زمانگا، ہُداِیا پہ بنی اسرائیلیان ہما وهدا ایز آورت کہ آ بَر و گیابانان سِیرا اتنت۔

من آن، من ہما آن: «من آن» یا «من ہما آن»، ہما لبز اِنت کہ ہُداِیا پہ وتی پِچارِنگا گون موسایا گوشتگ۔ اِبرانی زبانئے|اِبرانی زبان لبز «بُھوے» چہ ہمے ہیرا زورگ بوتگ۔ «من آن» یا «من ہما آن»، یک درانگازے کہ ایسایا کاربند کرتگ تان آیئے ہُدایی زات پَدَر و پِچارگ بیبت۔

نمیرانین زند (اِبدمانین زند): نمیرانین زند یا اِبدمانین زند ہما دئور و باریگ اِنت کہ ایسائے سرا باورمندین مردم گون ہُداِیا یکجاء بنت۔ اُزدا بے گم و درد، آسودگ و شادمانَ بنت و ہچیرَ نمرنت۔

نؤکین اُهدنامگ: نوکین اُهدنامگتے 27 کتاب انت کہ اِشانی تھا، چارین اِنجیل ایسا مسیہئے|مسیہ پیدایش، تالیم و موزجہ، سَلیب کَشگ و مرک، جاہ جنگ و آسمانا رثوگ بٹیان کننت۔ کاسیدانی کار کِلیسائے|کلیسا بُنگیجئے بارثوا ہبر کنت۔ گُدُی کتاب، دنیائے|دنیا دبیا آویکین سرگوستانی بارثوا پیشگوئی کنت و نوکین جھانئے دَرپشؤکین دَرؤشمئے مستاگا دنت۔ نوکین اُهدنامگتے اے دگہ کتاب، کاگد و کزّاج اُنت کہ پولُس و اٹولی کِلیسائے دگہ لھتین سرؤکا نبشتگانُت۔